

Arweiniad atodol ar y cyd:

arolygu diogelu
mewn lleoliadau
nas cynhelir

Hydref 2023

estyn.llyw.cymru
[@EstynAEF](https://twitter.com/EstynAEF)

Beth yw'r diben?

Mae hwn yn rhoi arweiniad pellach i arolygwyr ei ddefnyddio er gwybodaeth yn ystod arolygiad ochr yn ochr ag arweiniad y sector ar gyfer arolygu, i gefnogi trywyddau ymholi penodol.

Ar gyfer pwy y mae wedi'i fwriadu?

I holl arolygwyr AGC ac Estyn sy'n arolygu gofal ac addysg mewn lleoliadau rheoleiddiedig nad ydynt yn ysgolion, sy'n gymwys i gael cyllid ar gyfer addysg gynnar ran-amser

Pryd y dylid dechrau defnyddio'r arweiniad?

Medi 2023

Dyddiad cyhoeddi: Mai 2024

Cynnwys

Tudalen

Cyflwyniad	1
Diffiniad o ddiogelu	3
Llawlyfr arweiniad ar gyfer arolygu gofal ac addysg mewn lleoliadau rheoleiddiedig nad ydynt yn ysgolion, sy'n gymwys am gyllid ar gyfer addysg ran-amser	5
Agweddau ar ddiogelu o fewn y fframwaith arolygu ar y cyd	5
Arweiniad ar gyfer arolygwyr wrth farnu effeithiolrwydd diogelu	8
Tystiolaeth cyn-arolygiad	8
Gweithgarwch arolygu	8
Adrodd ar ddiogelu	8
Atodiad 1: Gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (GDG), gwiriadau ailadroddus a hygludedd	10
Atodiad 2: Gweithgarwch rheoledig fel y'i diffinnir gan Ddeddf Diogelu Rhyddidau 2012	12
Atodiad 3: Delio â honiadau o gam-drin yn erbyn staff	13
Atodiad 4: Diogelwch ar-lein	14
Atodiad 5: Atal radicleiddio ac eithafiaeth	15

Atodiad 6: Diogeledd

16

Atodiad 7: Gwybodaeth am ddiogelu ac arolygiadau

17

Cyflwyniad

Nod yr arweiniad atodol hwn yw cynorthwyo arolygwyr yn ôl yr angen i werthuso trefniadau diogelu lleoliadau wrth gynnal arolygiadau. Dylid ei ddefnyddio er gwybodaeth yn ystod arolygiad ochr yn ochr â Pholisi a Gweithdrefnau AGC ac Estyn ar gyfer Diogelu.

Cadw dysgwyr yn ddiogel: rôl awdurdodau lleol, cyrff llywodraethol a pherchnogion ysgolion annibynnol o dan Ddeddf Addysg 2002

[cadw-dysgwyr-yn-ddiogel-rol-awdurdodau-lleol-cyrff-llywodraethu-pherchnogion-ysgolion-annibynnol-o-dan-ddeddf-addysg.pdf](#)

Arweiniad diogelu mewnol AGC i gefnogi arolygwyr a rheolwyr

CIW-DR-0147-C -
Safeguarding - Inter

Nid yw'r arweiniad hwn yn trafod y modd y dylai arolygwyr ddelio â honiadau am ddiogelu a dderbynnir yn ystod arolygiad. Rhaid i arolygwyr fod yn gyfarwydd â pholisïau a gweithdrefnau AGC ac Estyn ar gyfer diogelu sy'n cynnwys plant. Dylai pob arolygydd wybod beth i'w wneud pe byddent yn derbyn honiadau am ddiogelu ac mae'r camau sy'n ofynnol wedi'u hamlinellu yn y ddogfen hon. Cewch gopi o bob un o'r dogfennau ar y gwefannau canlynol:

<https://estyn.gov.uk.sharepoint.com/Policy/Safeguarding/Admin/Report%20an%20Issue.aspx>

Gellir gweld atebion i gwestiynau cyffredin am werthuso trefniadau darparwr ar gyfer diogelu yn (Sylwch fod y rhifau cyswllt sydd i'w gweld yn y ddogfen hon ar gyfer arolygwyr Estyn yn unig – bydd angen i arolygwyr AGC gysylltu ag arweinwyr AGC, fel yr amlinellir isod):

[Canllaw diogelu Estyn.pdf \(llyw.cymru\)](#)

<https://documents.hf.wales.gov.uk/id:A38355266/document/versions/published>

Mewn achos o bryderon neu ymholiadau'n gysylltiedig â derbyn honiadau ynghylch diogelu, dylai arolygwyr gysylltu â'r swyddogion diogelu arweiniol perthnasol, fel yr amlinellir isod.

Dylai arolygwyr Estyn gysylltu â:

Swyddog Arweiniol Estyn ar gyfer diogelu: 02920 446482 (ar gael y tu allan i oriau swyddfa hefyd)

Dirprwy Swyddog Estyn ar gyfer diogelu: 02920 446484 (ar gael y tu allan i oriau swyddfa hefyd)

Prif swyddfa Estyn (yn ystod oriau swyddfa): 02920 446446

Dylai arolygwyr AGC:

Gysylltu â'u rheolwyr tîm neu reolwr tîm ar ddyletswydd yn gyntaf i drafod a chael eglurhad.

Gellir trafod â Swyddogion Diogelu Arweiniol AGC, yn ôl yr angen.

Swyddogion Diogelu Dynodedig AGC

**Michael Holding, uwch reolwr, tîm arolygu awdurdodau lleol
Vicky Poole, Dirprwy Brif Arolygydd
Hyrwyddwyr Diogelu Tîm**

Anne Andrews, rheolwr tîm, tîm arolygu gofal plant a chwarae

Diffiniad o ddiogelu

Mae gan bob lleoliad ddyletswyddau statudol i weithredu mewn ffordd sy'n ystyried yr angen i ddiogelu a hyrwyddo lles plant. Mae angen i'r trefniadau sydd gan leoliadau ar waith sicrhau:

- y rhoddir mesurau rhesymol ar waith i leihau risg niwed i les plant
- y cymerir camau priodol i fynd i'r afael â phryderon ynglŷn â lles plentyn neu blant, gan weithio i bolisïau a gweithdrefnau lleol cytûn mewn partneriaeth lawn ag asiantaethau lleol eraill

Mae **diogelu a hyrwyddo lles plant** yn ymwneud â'r canlynol:

- amddiffyn plant rhag cael eu cam-drin a'u hesgeuluso
- atal nam ar eu hiechyd neu'u datblygiad
- sicrhau eu bod yn cael gofal diogel ac effeithiol

A hynny er mwyn galluogi plant i gael y cyfleoedd gorau posibl mewn bywyd.

Mae pawb sy'n gweithio mewn gofal plant ac addysg yn rhannu amcan i helpu i gadw plant a phobl ifanc yn ddiogel. Wrth arolygu trefniadau diogelu darparwr, dylai arolygwyr ystyried pa mor effeithiol yw'r lleoliad o ran y canlynol;

- creu a chynnal amgylchedd dysgu diogel i blant
- nodi ble mae pryderon ynghylch lles plant a chymryd camau i fynd i'r afael â'r rhain, lle bo'n briodol, mewn partneriaeth ag asiantaethau eraill
- datblygu dealltwriaeth, ymwybyddiaeth a gwydnwch plant trwy'r cwricwlwm

I gyflawni'r amcan hwn, mae angen cael systemau a gynlluniwyd i:

- atal pobl anaddas rhag gweithio gyda phlant
- hyrwyddo arfer ddiogel a herio arfer wael ac anniogel o fewn y ddarpariaeth
- nodi achosion lle mae achos i bryderu am les plentyn yn deillio o'r cartref, y gymuned neu'r lleoliad, a dechrau neu gymryd camau priodol i'w gadw/chadw'n ddiogel
- cyfrannu at weithio mewn partneriaeth yn effeithiol rhwng pawb sy'n gysylltiedig â darparu gwasanaethau i blant

Mae **amddiffyn plant** yn rhan o ddiogelu a hyrwyddo lles. Mae hyn yn cyfeirio at y gweithgarwch a gynhelir i amddiffyn plant penodol sy'n dioddef neu sydd mewn perygl o dioddef niwed sylweddol o ganlyniad i gael eu cam-drin neu'u hesgeuluso.

Mae **diogelu** yn cynnwys mwy na'r cyfraniad a wneir at amddiffyn plant mewn perthynas â phlant unigol. Mae hefyd yn cwmpasu materion fel:

- recriwtio diogel, goruchwylio, hyfforddi a rheoli staff
- sut mae staff yn rheoli ymddygiad plant
- pa mor dda y mae'r darparwr yn monitro patrwm presenoldeb plant ac ymgysylltiad â'r ddarpariaeth, sy'n gallu nodi'n gyflym unrhyw gyflyrau meddygol di-esboniad, absenoldebau anarferol, a diflaniadau

- iechyd a diogelwch a lles plant, ar y safle ac oddi ar y safle
- bwlio, gan gynnwys seiberfwlio
- trefniadau ar gyfer bodloni anghenion plant â chyflyrau meddygol
- hyrwyddo perthnasoedd iach
- cam-fanteisio'n rhywiol ar blant
- priodas dan orfod
- atal radicaleiddio ac eithafiaeth
- masnachu pobl
- cyfeirio dioddefwyr camdriniaeth at gymorth a chefnogaeth briodol
- dyletswydd adrodd gorfodol ar gyfer anffurfio organau cenhedlu benywod
- camddefnyddio cyffuriau a sylweddau
- e-ddiogelwch

Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi gofynion statudol penodol ynglŷn â llawer o'r materion hyn. Gall fod materion diogelu eraill hefyd sy'n benodol i'r ardal neu'r boblogaeth leol.

Pan fydd yna ofynion statudol, dylai lleoliadau fod wedi rhoi polisïau a gweithdrefnau ar waith eisoes sy'n bodloni'r rheiny ac yn cydymffurfio ag unrhyw arweiniad a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru. Yn yr un modd, dylai polisïau a gweithdrefnau ddangos tystiolaeth o drefniadau am faterion y mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi arweiniad arnynt, sy'n unol â'r arweiniad hwnnw neu'n cyflawni'r un effaith.

Llawlyfr arweiniad ar gyfer arolygu gofal ac addysg mewn lleoliadau rheoleiddiedig nad ydynt yn ysgolion, sy'n gymwys am gyllid ar gyfer addysg ran-amser

Agweddau ar ddiogelu o fewn y fframwaith

Mae gan bob lleoliad ddyletswyddau statudol i weithredu mewn ffordd sy'n cyfrif am yr angen i ddiogelu a hybu lles plant (gweler **Atodiad D** y **Llawlyfr Arweiniad ar gyfer arolygu gofal ac addysg mewn lleoliadau rheoleiddiedig nad ydynt yn ysgolion, sy'n gymwys am gyllid ar gyfer addysg ran-amser**).

Mae angen i'r trefniadau sydd ar waith gan leoliadau sicrhau:

- bod mesurau rhesymol yn cael eu cymryd i leihau risgiau niwed i les a diogelwch plant
- bod camau priodol yn cael eu cymryd i fynd i'r afael â phryderon am les a diogelwch plant

Yn ystod yr arolygiad, gall unrhyw aelod o'r tîm amlygu pryderon am les neu ddiogelwch plentyn/plant. Lle y bo'n briodol, bydd yr arolygydd arweiniol yn hysbysu'r lleoliad. Bydd arolygydd AGC yn cymryd y camau priodol yn unol â pholisi cyhoeddus AGC. Hefyd, bydd arolygydd Estyn yn hysbysu swyddog diogelwch Estyn am y mater, yn unol â pholisi diogelu Estyn.

Thema 2

Dylai arolygwyr werthuso a yw plant:

- yn teimlo'n ddiogel, yn hapus, yn gyfforddus ac yn hamddenol
- yn teimlo eu bod yn cael eu gwerthfawrogi a bod eu hawliau'n cael eu parchu
- yn gwybod pwy i siarad â nhw os ydynt yn anhapus neu'n poeni am rywbeth

Mae thema 3, 'Gofal a datblygu' yn bwrw golwg ar pa mor dda mae ymarferwyr yn diogelu plant, ac yn eu cadw'n ddiogel ac yn iach ar yr un pryd.

Bydd arolygwyr yn llunio barn am y diwylliant diogelu cyffredinol yn y lleoliad. Bydd arolygwyr yn gwerthuso ansawdd ac effeithiolrwydd polisiâu a gweithdrefnau'r lleoliad ar gyfer diogelu a hybu lles plant a pha mor dda mae ymarferwyr yn eu gweithredu.

Mae'r rhain yn cynnwys:

- y polisi amddiffyn plant, gan gynnwys gweithdrefnau ar gyfer adnabod arwyddion o radialeiddio ac eithafiaeth
- y trefniadau sydd gan arweinwyr i recriwtio staff yn ddiogel
- iechyd a diogelwch, gan gynnwys hylendid bwyd a'r ddarpariaeth ar gyfer rheoli heintiau
- diogelwch rhag tân
- y trefniadau ar gyfer diogelwch a diogeledd y safle
- rhoi meddyginiaeth yn ddiogel

- cefnogi plant â chyflyrau meddygol
- rhoi cymorth cyntaf
- diogelwch ar wibdeithiau ac ymweliadau
- diogelwch ar y rhyngwyd
- bwlio
- rheoli ymddygiad plant, gan gynnwys polisïau ac arferion ar gyfer ymyrryd ac atal yn gorfforol
- polisïau a gweithdrefnau ar gyfer hybu ffyrdd iach o fyw, gan gynnwys bwyta'n iach, yfed a gweithgareddau corfforol

Amddiffyn plant

Wrth ystyried effeithiolrwydd gweithdrefnau'r darparwr ar gyfer amddiffyn plant, dylai arolygwyr werthuso addasrwydd polisi amddiffyn plant y lleoliad ac a yw ymarferwyr yn deall ac yn adnabod arwyddion a symptomau camdriniaeth, yn unol â [Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2020](#). Hefyd, dylent werthuso a yw ymarferwyr yn gwybod am bolisi amddiffyn plant y lleoliad ac yn ei weithredu'n gywir, ac yn gallu adnabod risgiau i blant. Bydd arolygwyr yn adrodd ar b'un a yw trefniadau'r lleoliad ar gyfer diogelu plant yn bodloni gofynion ac nid ydynt yn destun pryder.

Thema 5

Dylai arolygwyr werthuso:

- a yw plant yn derbyn gofal mewn amgylchedd diogel, glân a sicr
- a yw unrhyw risgiau diangen i blant wedi'u nodi a'u dileu, cyhyd ag y bo hynny'n bosibl
- a oes cydbwysedd rhwng yr angen i hyrwyddo diogelu plant a'u hamddiffyn rhag niwed a'r angen i gefnogi plant i fentro
- a yw'r adeilad wedi'i gynnal a chadw'n dda
- a oes cyfleusterau addas i'r staff
- a oes trefniadau priodol i gynnal sgysiau cyfrinachol a chadw cofnodion yn ddiogel

SYLWER: Bydd methiannau yn yr uchod yn dylanwadu ar y farn ar gyfer diogelu

Thema 6

Hefyd, mae angen i arolygwyr werthuso pa mor dda y mae arweinwyr a rheolwyr yn dilyn polisïau a gweithdrefnau diogelu pan fyddant yn arolygu Thema 6, er enghraifft wrth ystyried pa mor dda y maent yn dilyn prosesau diogel, trylwyr ac amserol. Dylent werthuso pa mor dda mae arweinwyr a rheolwyr yn hybu arferion diogel a diwylliant o ddiogelwch, gan gynnwys gweithredu prosesau recriwtio diogel, trylwyr ac amserol.

Dylai arweinwyr a rheolwyr lleoliad fod yn glir ynglŷn â'u cyfrifoldebau statudol o ran diogelu a'r camau y maent yn eu cymryd i ddatblygu arfer dda y tu hwnt i'r isafswm statudol. Mae'r person cofrestredig neu'r unigolyn/unigolion cyfrifol yn atebol am sicrhau bod y lleoliad wedi rhoi polisïau a gweithdrefnau effeithiol ar waith yn unol ag arweiniad Llywodraeth Cymru, a'i fod yn monitro cydymffurfiad y lleoliad â hyn. Cyfrifoldeb y person cofrestredig neu'r unigolyn/unigolion cyfrifol yw sicrhau bod

gwiriadau recriwtio diogel yn cael eu cynnal yn unol â gofynion statudol. Ceir rhagor o wybodaeth am hyn yn Atodiadau 1 a 2.

Dylai arolygwyr asesu'n ofalus pa mor dda y mae'r person cofrestredig neu'r unigolyn/unigolion cyfrifol yn monitro a gwerthuso pob agwedd ar ddiogelu. Os nad oes gan y lleoliad bolisiâu a gweithdrefnau effeithiol ar gyfer diogelu a hyrwyddo lles plant, ac nid yw'n cymryd camau digonol i sicrhau cydymffurfio â'r rhain, bydd hyn yn dylanwadu ar y barnau sy'n cael eu llunio am ansawdd arweinyddiaeth a rheolaeth yn y lleoliad.

Arweiniad ar gyfer arolygwyr wrth farnu effeithiolrwydd diogelu

Tystiolaeth cyn-arolygiad

Bydd arolygwyr yn defnyddio ystod eang o dystiolaeth. Cyn yr arolygiad, mewn perthynas â diogelu a hyrwyddo lles, bydd arolygwyr Estyn ac AGC yn ystyried:

- trafodaethau gydag athro ymgynghorol yr awdurdod lleol
- adroddiad yr awdurdod lleol ar y lleoliad
- yr adroddiad arolygu blaenorol
- polisïau'r lleoliad ar gyfer diogelu a hyrwyddo lles, yn cynnwys y polisi amddiffyn plant
- ymatebion i'r holiaduron i rieni, yn enwedig y cwestiynau ynghylch anogaeth i blant i fod yn iach a gwneud ymarfer corff, bod yn ddiogel a chael y cymorth ychwanegol ar gyfer unrhyw anghenion penodol
- gwybodaeth ysgrifenedig gan rieni neu bartneriaid eraill
- unrhyw gŵynion neu bryderon gan y naill arolygiaeth neu'r llall.

Dylai arolygwyr roi ystyriaeth benodol i gyd-destun y lleoliad, yn cynnwys gwybodaeth am:

- nifer y plant ar y gofrestr amddiffyn plant
- nifer y ffoaduriaid neu'r ceiswyr lloches
- nifer y plant y gofelir amdanynt
- gwaharddiadau plant.

Pan fydd dystiolaeth cyn yr arolygiad yn nodi materion posibl o ran diogelu neu arfer wael o ran rheoli gan y darparwr, dylai arolygwyr Estyn ofyn am arweiniad gan Gyfarwyddwr Cynorthwyol eu sector a swyddog diogelu o dîm y swyddogion diogelu arweiniol. Pan ystyrir bod angen adrodd ar fater, rhaid cymhwyso polisi diogelu Estyn. Dylai arolygwyr AGC ymgynghori â'u rheolwyr tîm yn y lle cyntaf neu uwch arweinwyr os nad yw'r rheolwyr tîm ar gael.

Gweithgarwch arolygu

Wrth arolygu lleoliadau mewn perthynas â diogelu, bydd angen i arolygwyr gyfeirio at **Atodiad D** y '**Llawlyfr Arweiniad ar gyfer arolygu gofal ac addysg mewn lleoliadau rheoleiddiedig nad ydynt yn ysgolion, sy'n gymwys am gyllid ar gyfer addysg ran-amser**'.

Adrodd ar ddiogelu

Bydd arolygwyr yn adrodd ar b'un a yw trefniadau'r lleoliad ar gyfer diogelu plant yn bodloni'r gofynion.

Dylai arolygwyr gyfeirio at y '**Llawlyfr Arweiniad ar gyfer arolygu gofal ac addysg mewn lleoliadau rheoleiddiedig nad ydynt yn ysgolion, sy'n gymwys am gyllid ar gyfer addysg ran-amser**' wrth lunio barn am ba mor dda mae ymarferwyr yn gweithredu polisïau a gweithdrefnau'r lleoliad ar gyfer diogelu yn Thema 3.

Mae Atodiad E yn y ddogfen yn darparu gwybodaeth fanwl am bob agwedd ar ddiogelu y mae'n rhaid i arolygwyr eu hystyried wrth lunio barn. Rhaid i arolygwyr gynnwys sylw ar y trefniadau ar gyfer diogelu. Fel arfer: **'Mae trefniadau'r lleoliad ar gyfer diogelu plant yn bodloni'r gofynion, ac nid ydynt yn destun pryder' NEU 'Nid yw trefniadau'r lleoliad ar gyfer diogelu plant yn bodloni'r gofynion, ac maent yn destun pryder'**. Os bydd unrhyw drefniadau diogelu yn rhoi rheswm i bryderu, ni ddylai arolygwyr ddefnyddio'r frawddeg gyntaf yn yr adroddiad, ond rhaid iddynt ddefnyddio'r frawddeg olaf. Dylai arolygwyr adrodd yn fanwl ynghylch unrhyw ddiffygion yn y trefniadau diogelu dim ond os nad ydynt yn effeithio ar ddiogelwch y staff a'r plant yn y lleoliad.

Hefyd, mae angen i arolygwyr werthuso pa mor dda mae arweinwyr a rheolwyr yn dilyn polisïau a gweithdrefnau diogelu wrth arolygu Thema 6, er enghraifft wrth ystyried pa mor dda maent yn dilyn prosesau diogel, trylwyr ac amserol. Fodd bynnag, rhaid i arolygwyr hefyd gynnwys unrhyw bryderon neu fethiant i fodloni gofynion diogelu wrth lunio barn ar gyfer diogelu yn Thema 3.

Yn yr achosion hyn, rhaid i'r adroddiad gynnwys argymhelliad y dylai'r lleoliad fynd i'r afael â'r materion diogelu / lles a nodwyd yn ystod yr arolygiad. Bydd arolygydd AGC hefyd yn barnu a oes diffyg cydymffurfio (gan gynnwys diogelu) ai peidio. Mewn achosion o'r fath, rhaid dilyn [Polisi Sicrhau Gwelliant a Gorfodi](#) AGC. Nid yw Estyn yn anfon 'llythyr lles' mwyach at leoliadau meithrin nas cynhelir nad ydynt yn bodloni'r gofynion diogelu angenrheidiol. Os bu methiant technegol neu unigol sydd heb ei unioni er boddhad yr arolygydd yn ystod yr arolygiad, bydd yr arolygydd yn cynnwys hyn yn adran y Ffurflen Farnau ar ddiffyg cydymffurfio.

Pan fydd materion yn **rhai mân** ac yn **hawdd eu hunioni**, a lle nad ystyrir eu bod yn bwysig, nid oes angen sylw a/neu argymhelliad yn yr adroddiad arolygu terfynol. Fodd bynnag, dylid cofnodi hyn yn y FfF arolygu, a'i roi fel adborth i'r arweinydd a'r person cofrestredig / person cyfrifol cyn gynted ag y bo modd.

Atodiad 1: Gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (GDG), gwiriadau ailadroddus a hygludedd

Daeth Deddf Diogelu Rhyddidau 2012 i rym o 10 Medi 2012 gyda mwy o newidiadau yn dod i rym yn raddol dros y blynyddoedd nesaf.

Rhodddwyd y newidiadau canlynol ar waith ers hynny:

- diffiniad newydd o “weithgarwch rheoledig” i ganolbwyntio ar waith sy'n cynnwys cyswllt agos a heb oruchwyliaeth gyda grwpiau sy'n agored i niwed
- bydd gweithgareddau a gwaith a dynnwyd allan o'r diffiniad “gweithgarwch rheoledig” yn parhau i fod yn gymwys ar gyfer gwiriadau Manylach gan y GDG
- diddymu “gweithgarwch rheoledig”
- diddymu cofrestru a monitro parhaus
- diddymu darparu gwybodaeth ychwanegol
- gweithredu isafwm oedran (16) y gall rhywun wneud cais am wiriad gan y GDG
- phrawf 'perthnasedd' mwy trylwyr ar gyfer yr adeg y bydd yr heddlu yn rhyddhau gwybodaeth a gedwir yn lleol am wiriad manylach gan y GDG.

Ar 1 Rhagfyr 2012, unodd y Swyddfa Cofnodion Troseddol a'r Awdurdod Diogelu Annibynnol i ffurfio'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd. Mae'r GDG yn gyfrifol am weinyddu tri math o wiriad:

- **Safonol** – gwiriad ar gofnodion Cyfrifiadur Cenedlaethol yr Heddlu o gollfarnau, rhybuddiadau, ceryddon a rhybuddion.
- **Manylach** – gwiriad ar Gyfrifiadur Cenedlaethol yr Heddlu fel uchod, ynghyd â gwybodaeth arall hefyd sy'n cael ei chadw gan yr heddlu yr ystyrir ei bod yn berthnasol gan yr heddlu
- **Manylach gyda gwybodaeth y rhestr waharddedig** – ar gyfer pobl sy'n gweithio mewn gweithgarwch rheoledig gyda phlant. Mae hyn yn ychwanegu gwiriadau rhestr waharddedig plant y GDG at y gwiriad manylach.

Yn ystod 2013, lansiodd y GDG ei Wasanaeth Diweddarau. Erbyn hyn, mae cyflogwyr yn gallu cofrestru unwaith ar gyfer gwiriad gan y GDG, a fydd wedyn yn cael ei ddiweddarau yn awtomatig ac ar gael i sefydliadau ei wirio.

Fodd bynnag, mae agweddau ar yr hen system nad ydynt yn newid, sef:

- rhaid i gyflogwyr wneud cyfeiriadau priodol at y GDG
- rhaid i gyflogwyr beidio â chaniatáu i rywun y maent yn gwybod eu bod wedi eu gwahardd gan y GDG ymgymryd â gweithgarwch rheoledig
- gall cyflogwyr gynnal gwiriadau ar gyfer unrhyw un a gyflogir mewn gweithgareddau sy'n dod o fewn y diffiniad cyn mis Medi o weithgarwch rheoledig, gan eu bod yn parhau i fod yn gymwys am wiriadau manylach y GDG, p'un a ydynt yn dod o fewn y diffiniad ar ôl mis Medi o weithgarwch rheoledig ai peidio (ond ni fyddant yn gymwys mwyach ar gyfer gwiriadau rhestr waharddedig os nad ydynt yn dod o fewn y diffiniad newydd o weithgarwch rheoledig)

Yn flaenorol, bu camddealltwriaeth gyffredinol ynglŷn â pha bryd a pha mor aml i gynnal gwiriadau. Mae'r canlynol yn nodi'r sefyllfa bresennol mewn perthynas ag ysgolion a lleoliadau ynglŷn â phryd y mae angen cadarnhau gwiriadau cyn i gyflogai allu dechrau gweithio.

- Cafodd gwiriadau gan y SCT eu hargymell yn gryf ar gyfer pob cyflogai sy'n dod i gysylltiad â phlant yn rheolaidd os cawsant eu cyflogi ar ôl Mawrth 2002. Fodd bynnag, yr unig ofyniad i'r rhai a benodwyd cyn y dyddiad hwn yw bod yn rhaid iddynt fod wedi cael eu gwirio yn erbyn Rhestr 99.
- Daeth gwiriadau'r SCT yn orfodol ar gyfer gweithlu cyfan ysgolion a gynhelir o 12 Mai 2006 (Medi 2003 ar gyfer ysgolion annibynnol). Rhaid i gyflogeion a ddechreuodd yn eu swydd o'r dyddiad hwn fod wedi cael datgeliad manwl gan y SCT.
- **Nid oes angen mwy o wiriadau** ar gyfer unrhyw staff oni bai bod yr unigolyn yn cael seibiant o wasanaeth am fwy na thri mis. Nid oes gofyniad statudol i staff gael gwiriadau wedi'u diweddarau'n rheolaidd, **er y gall rhai cyflogwyr fynnu hyn fel polisi**. Hefyd, nid oes gofyniad statudol i staff a gyflogwyd cyn Mawrth 2002 fod wedi cael gwiriadau ôl-weithredol gan y SCT neu'r GDG ar yr amod eu bod wedi bod mewn gwasanaeth parhaus. Yn y cyd-destun hwn, mae parhad yn golygu nad oes unrhyw seibiant mewn gwasanaeth sy'n hwy na thri mis. Fodd bynnag, cyn 2002, roedd gofyniad i bob un o'r staff sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc fod wedi cael eu gwirio yn erbyn Rhestr 99, a dylid gwirio tystiolaeth o hyn.
- Mae gwefan AGC yn dweud bod 'rhaid i'r holl staff gofal cymdeithasol, gan gynnwys rheolwyr cofrestredig, personau cofrestredig ac unigolion cyfrifol, gael tystysgrif gyfredol gan y GDG. Mewn rhai achosion (staff mewn cartrefi plant, gwasanaethau mabwysiadu, gofal dydd i blant a gwarchod plant) bydd angen ei diweddarau bob tair blynedd.

Gall cyflogwr ond ofyn am wiriad y rhestr waharddedig ar gyfer y staff hynny sy'n ymgymryd â gweithgarwch rheoledig. Mae'n drosedd i ofyn am wiriad y rhestr waharddedig ar gyfer unrhyw rôl arall.

Staff sy'n ymweld

Dylai staff fel seicolegwyr addysg, ymwelwyr ieuchyd ac athrawon ymgynghorol a gyflogir gan asiantaeth gael gwiriad gan y SCT neu'r GDG trwy eu cyflogwr, er enghraifft y bwrdd ieuchyd neu'r awdurdod lleol.

Mae'n ddigonol i leoliadau ofyn am gadarnhad ysgrifenedig bod yr holl wiriadau priodol wedi cael eu cynnal ar gyfer y bobl hyn (wrth eu penodi gan amlaf) a chan bwy (yr adran adnoddau dynol berthnasol gan amlaf). Wedyn, dylai lleoliadau gadarnhau pwy yw'r ymwelwyr hyn.

Symud rhwng lleoliadau ac awdurdodau lleol

Dylai darparwyr gysylltu â'u harolygydd AGC i wirio p'un a oes angen gwiriad SCT neu GDG newydd pan fydd ymarferwyr yn symud rhwng lleoliadau a/ neu awdurdodau lleol.

Atodiad 2: Gweithgarwch rheoledig fel y'i diffinnir gan Ddeddf Diogelu Rhyddidau 2012

Mae'r diffiniad llawn a chyfreithiol o weithgarwch rheoledig wedi'i amlinellu yn Atodlen 4 Deddf Diogelu Grwpiau Hyglwyf 2006, fel y'i diwygiwyd (gan Ddeddf Diogelu Rhyddidau 2012 yn benodol).

Mae Gweithgarwch Rheoledig yn parhau i eithrio trefniadau teuluol, a threfniadau personol, anfasnachol.

Mae'r **diffiniad newydd o weithgarwch rheoledig** mewn perthynas â phlant yn cynnwys y canlynol:

- (i) **Gweithgareddau heb oruchwyliaeth:** addysgu, hyfforddi, rhoi cyfarwyddyd, gofalu am blant neu'u goruchwyllo, neu roi cyngor/arweiniad ar les, neu yrru cerbyd ar gyfer plant yn unig;
- (ii) **Gweithio i ystod gyfyngedig o sefydliadau** ('lleoedd penodol'), gyda chyfle am gyswllt: er enghraifft, ysgolion, cartrefi plant, safleoedd gofal plant. **Nid gwaith** gan wirfoddolwyr sy'n cael eu goruchwyllo.

Mae gwaith o dan (i) neu (ii) yn weithgarwch rheoledig dim ond os caiff ei wneud yn rheolaidd. Mae rheolaidd yn golygu bod y gweithgarwch yn cael ei wneud gan yr un unigolyn yn aml (unwaith yr wythnos neu'n amlach), neu ar 3 diwrnod neu fwy mewn cyfnod o 30 diwrnod (neu dros nos, mewn rhai achosion).

Mae'r llywodraeth wedi darparu arweiniad statudol am oruchwyllo gweithgarwch, a fyddai'n weithgarwch rheoledig pa na bai'n cael ei oruchwyllo.

- (iii) **Gofal personol perthnasol**, er enghraifft golchi neu wisgo; neu ofal iechyd gan weithiwr proffesiynol neu dan ei oruchwyliaeth;
- (iv) **Gwarchod plant cofrestredig** a gofalwyr maeth.

Beth sydd ddim yn weithgarwch rheoledig mwyach wrth weithio gyda phlant?

- Gweithgarwch wedi'i oruchwyllo ar lefel resymol
- Gofal iechyd nad yw'n cael ei roi (neu dan gyfarwyddyd neu oruchwyliaeth) gan weithiwr gofal iechyd proffesiynol
- Cyngor cyfreithiol
- "triniaeth/therapi" ("gofal iechyd" yn lle)
- Gwasanaethau achlysurol neu dros dro, (dim addysgu, ac ati) e.e. gwaith cynnal a chadw mewn ysgol
- Gwirfoddolwyr sy'n cael eu goruchwyllo ar lefel resymol.

Atodiad 3: Delio â honiadau o gam-drin yn erbyn staff Cylchlythyr 009/2014 Llywodraeth Cymru

Dylai fod gweithdrefnau gan leoliadau ar gyfer delio â honiadau, a dylai pob un o'r staff a'r gwirfoddolwyr ddeall beth i'w wneud os byddant yn cael honiad neu os bydd ganddynt bryderon ynghylch aelod arall o staff.

Dylai'r gweithdrefnau ei gwneud yn glir **y dylid rhoi gwybod am bob honiad ar unwaith**, fel arfer i'r person diogelu dynodedig.

Dylai'r gweithdrefnau hefyd nodi'r unigolyn y dylid gwneud cyfeiriadau atynt yn eu habsenoldeb; neu mewn achosion lle'r person diogelu dynodedig yw testun yr honiad neu'r pryder.

Dylai gweithdrefnau hefyd gynnwys manylion cyswllt ar gyfer Swyddog yr Awdurdod Lleol sydd â'r cyfrifoldeb am ddarparu cyngor a monitro achosion o gam-drin proffesiynol ac arolygydd perthnasol AGC. Dylid rhoi gwybod i Swyddog yr Awdurdod Lleol ac arolygydd perthnasol AGC am yr holl honiadau sy'n dod i sylw lleoliad ac y mae'n ymddangos eu bod yn bodloni'r meini prawf a nodir isod.

Honnir bod aelod o staff:

- wedi ymddwyn mewn ffordd sydd wedi gwneud niwed i blentyn, neu a allai fod wedi gwneud niwed i blentyn;
- wedi cyflawni trosedd yn erbyn plentyn neu'n gysylltiedig â phlentyn o bosibl; neu
- wedi ymddwyn tuag at blentyn neu blant mewn ffordd sy'n dangos y byddai'n achosi risg o niwed os ydynt yn gweithio'n rheolaidd neu'n agos â phlant.

Mae'r gweithdrefnau uchod yn ymwneud ag aelodau o staff sy'n gweithio mewn unrhyw leoliad ar hyn o bryd, p'un ai'r lleoliad yw'r man lle digwyddodd y cam-drin honedig ai peidio.

Dylai honiadau yn erbyn aelod o staff nad yw'n gweithio yn y lleoliad mwyach gael eu cyfeirio at yr heddlu.

Atodiad 4: Diogelwch ar-lein

Cwestiynau posibl ar gyfer arweinwyr a rheolwyr

1. Sut ydych chi'n sicrhau bod pob un o'r staff yn cael hyfforddiant priodol ar ddiogelwch ar-lein sy'n berthnasol a chyfoes?
2. Pa fecanweithiau y mae'r lleoliad wedi eu rhoi ar waith i gynorthwyo plant a staff sy'n wynebu problemau â diogelwch ar-lein?
3. Sut mae'r lleoliad yn addysgu a chynorthwyo rhieni a chymuned y lleoliad cyfan gyda diogelwch ar-lein?
4. A oes gan y lleoliad bolisïau e-Ddiogelwch a pholisïau ar ddefnydd derbynol ar waith? Sut mae'r lleoliad yn gwybod eu bod yn glir a bod pawb yn eu deall a'u dilyn?
5. Disgrifiwch y modd y mae eich lleoliad yn cynorthwyo plant ifanc i ddeall pwysigrwydd e-Ddiogelwch.
6. Disgrifiwch y modd yr ydych yn paratoi i roi elfen Ddinasyddiaeth y Fframwaith Cymhwysedd Digidol ar waith.

Cwestiynau posibl ar gyfer staff

- A ydych chi wedi cael unrhyw hyfforddiant sy'n dangos y risgiau i chi a diogelwch ar-lein plant?
- A oes polisïau ar waith sy'n dangos yn glir arfer dda a diogel ar y rhyngwyd ar gyfer staff a phlant? A ydych chi wedi darllen y rhain? A ydych chi wedi eu trafod mewn cyfarfod staff neu mewn digwyddiad hyfforddi?
- A oes cosbau ar waith i orfodi'r polisïau uchod?
- A yw pob un o'r staff yn deall beth yw ystyr y term bwlio seiber a'r effaith y gall ei chael arnyn nhw eu hunain a phlant?
- A oes mecanweithiau adrodd clir gyda set o gamau ar waith ar gyfer staff neu blant sy'n teimlo eu bod yn cael eu bwlio ar-lein?
- Pa mor barod ydych chi i roi elfen Ddinasyddiaeth y Fframwaith Cymhwysedd Digidol ar waith?

Mewn lleoliad da, dylem ddisgwyl atebion cadarnhaol i bob un o'r uchod. Byddai'n dangos ymrwymiad lleoliad i e-Ddiogelwch os oedd pob un o'r staff wedi cael hyfforddiant ymwybyddiaeth, yn amlinellu beth yw'r risgiau presennol a pha adnoddau sydd ar gael i'w helpu i gadw plant a nhw eu hunain yn ddiogel ar-lein.

Atodiad 5: Atal radicaleiddio ac eithafiaeth

O 1 Gorffennaf 2015, mae'n rhaid i ysgolion a lleoliadau 'roi sylw dyledus i'r angen i atal pobl rhag cael eu tynnu i mewn i derfysgaeth'. Amlinellir hyn yn Adran 26 Deddf Gwrthderfysgaeth a Diogelwch 2015 a'r Canllaw dyletswydd 'Prevent' cysylltiedig o dan adran 29 y Ddeddf. Er nad yw lleoliadau wedi'u cynnwys yn benodol yn Neddf 2015, ystyrir ei bod yn arfer dda iddynt roi sylw dyledus i atal pobl rhag cael eu tynnu i mewn i derfysgaeth.

Bydd cyd-destun y lleoliad yn effeithio ar y graddau y bydd angen i arolygwyr ystyried gwaith y lleoliad yn y maes hwn. Fodd bynnag, mae'n arfer dda i bob lleoliad gydymffurfio â'r ddyletswydd a dylai arolygwyr fodloni'u hunain fod y darparwr yn ymwybodol o'r ddyletswydd ac yn gweithredu'n briodol.

Cwestiynau posibl i'w hystyried:

- A oes polisi diogelu gan y darparwr sy'n ystyried y ddyletswydd i amddiffyn plant a phobl ifanc rhag radicaleiddio ac eithafiaeth?
- A yw'r darparwr wedi asesu'r risg bosibl o radicaleiddio ac eithafiaeth yn ei ardal leol? A yw'r asesiad risg ar gael, ac a yw'n cael ei weithredu?
- A oes protocolau clir ar gyfer sicrhau bod unrhyw siaradwyr gwadd yn addas ac yn cael eu goruchwylio'n briodol?
- Pa mor dda y mae'r darparwr yn cydweithredu gyda'r heddlu ac awdurdodau lleol lle bo'n berthnasol?
- A yw'r staff, person cyfrifol/person cofrestredig yn deall beth yw ystyr radicaleiddio a pham y gall pobl fod yn agored i'w tynnu i mewn i derfysgaeth o ganlyniad iddo?
- A yw aelodau perthnasol o staff yn ymwybodol o ba fesurau sydd ar gael i atal pobl rhag cael eu tynnu i mewn i derfysgaeth a sut i herio ideoleg eithafol y gall fod yn gysylltiedig â hi?
- A yw'r darparwr wedi sicrhau bod hyfforddiant priodol wedi'i roi i staff? Dylai dull y darparwr o hyfforddi ystyried lefel y risg yn eu hardal leol.
- A yw'r darparwr yn gwybod sut i gael cymorth ar gyfer plant a all gael eu hecsbloetio gan ddylanwadau radicaleiddio?
- A yw'r lleoliad yn rhoi ystyriaeth ddyledus i ddatblygu agweddau goddefgar?

Atodiad 6: Diogeled

Diogeled safle a diogelwch safle

Cyfrifoldeb yr ymarferydd arweiniol / person cofrestredig / person cyfrifol / perchennog yw sicrhau bod safle'r lleoliad a'i adeilad yn ddiogel. Bydd y trefniadau hyn yn amrywio o un lleoliad i'r llall yn dibynnu ar natur y safle.

Rydym yn disgwyl i'r lleoliad:

- gynnal asesiad risg trylwyr o'r lleoliad, er enghraifft ystyried diogeled y safle, hawliau tramwy cyhoeddus, trefniadau rheoli traffig a chyflwr yr holl adeiladau
- gwneud trefniadau priodol i reoli'r risgiau hynny yn briodol
- dweud wrth eu cyflogeion am y risgiau a'r camau y dylid eu cymryd i'w rheoli
- sicrhau bod hyfforddiant digonol yn cael ei roi i gyflogeion ar faterion iechyd a diogelwch

Atodiad 7: Gwybodaeth am ddiogelu ac arolygiadau

Cyngor i arolygwyr arweiniol ac arolygwyr tîm ar bwysigrwydd ystyried unrhyw wybodaeth a ddelir gan Estyn ac AGC ynglŷn â chwynion / pryderon gan rieni yn erbyn darparwr, ac unrhyw faterion diogelu wrth reoli arolygiad

Wrth baratoi ar gyfer arolygiad, bydd y CydAr yn rhoi gwybod i'r arolygydd arweiniol/tîm a oes unrhyw wybodaeth berthnasol am ddiogelu, neu gŵynion am y darparwr a ddelir gan Estyn. Dylai arolygwyr AGC ystyried y wybodaeth a ddelir gan AGC yng nghofnod gwasanaeth lleoliadau (SIN) ar Cassi. Dylai'r wybodaeth hon gael ei rhannu â'r arolygydd arweiniol / arolygydd tîm wrth gynllunio. Mae hyn er mwyn i'r arolygydd arweiniol allu defnyddio'r wybodaeth hon i lywio trywyddau ymholi. Mae'r wybodaeth hon yn ddefnyddiol a gall rybuddio'r arolygydd arweiniol y gallai rhieni godi pryderon yn ystod yr arolygiad.

Gall yr arolygydd arweiniol ddefnyddio adroddiad hunanwerthuso'r darparwr a'r holiaduron i rieni hefyd i lywio eu trywyddau ymholi ar gyfer lles a diogelu. Pan fydd dystiolaeth cyn-arolygiad mewn unrhyw sector yn nodi materion diogelu posibl neu reolaeth wael gan y darparwr, dylai arolygwyr Estyn ofyn am arweiniad gan Gyfarwyddwr Cynorthwyol eich sector a Swyddog Diogelu o dîm y swyddogion arweiniol diogelu. Rhaid i arolygwyr AGC gyfeirio at Reolwr Tîm neu'r swyddog diogelu arweiniol. Pan fydd modd cyfeirio mater newydd o bosibl, rhaid i'r arolygydd arweiniol gymhwyso polisi diogelu Estyn.

Yn ystod yr arolygiad, os bydd Estyn / AGC yn cael unrhyw wybodaeth berthnasol am fater diogelu, bydd swyddog diogelu yn rhoi gwybod i'r arolygydd arweiniol ac yn cytuno sut i ddelio â'r mater. Rhaid i'r arolygydd arweiniol sicrhau ei fod yn cofnodi unrhyw dystiolaeth yn gysylltiedig ag unrhyw drywyddau ymholi diogelu o gyfweliadau, arsylwadau neu ddarllen ffeil yn eu Ffurflen Fewnbwn Tîm (FfFT), oherwydd gellid bod angen hyn ar gyfer unrhyw ohebiaeth ddilynol sy'n codi ar ôl yr arolygiad.

Cofiwch

Gallai digwyddiad ddod i'r amlwg ar ôl arolygiad, a gellid gofyn i Estyn / AGC roi cyfrif am yr hyn yr oedd yn ei wybod ar y pryd a'r camau a gymerodd, neu na chymerodd. Yn achos anaf difrifol neu farwolaeth, gallai'r atebolrwydd hwn fod trwy Adolygiad Ymarfer Plant. Bydd eich cofnod yn eich FfFT, ac unrhyw wybodaeth gyfrinachol sy'n cael ei storio yn y ffeiliau diogelu yn hynod bwysig.